

EEN EXCURSIE NAAR CRAVANT SUR YVONNE

door

J.G.J. KUIPER

Cravant sur Yvonne is een stil, landelijk dorpje in het hart van Frankrijk, ruim vier uur sporen ten Zuidoosten van Parijs. In de omstreken van dit vreedzame oord vond een veldgrauw krijger in 1941, al oorlog voerend, een nietig slakje, dat nog niet bekend was in de malacologische literatuur en dat later de doopnaam Truncatellina arcyensis Klemm 1943 (Archif. Moll. 75, p. 95-106) ontving.

De soort was op vier plaatsen, over een afstand van ongeveer tien kilometer, in een behoorlijk aantal gevonden. Deze ontdekking toonde eens te meer aan, dat de molluskenfauna van West-Europa nog niet zo goed bekend is, als men, op grond van de indrukwekkende hoeveelheid publicaties, geneigd is aan te nemen. Aan de andere kant is het goed elke "nieuwe soort" met kritische gereserveerdheid te begroeten. Vooral in het genus Truncatellina, dat zeer variabel is, ieder, die zich met de Europese vormen van dit geslacht heeft bezig gehouden, weet, hoe moeilijk het is, de systematische waarde van bepaalde opvallende kenmerken te beoordelen. Begrijpelijk derhalve, dat kennismaking met deze slak bovenaan mijn malacologisch verlanglijstje kwam te staan, toen Fortuna mijn werkzaamheden naar Frankrijk verplaatste. Ook was ik benieuwd te weten, in wat voor een milieu en in welk slakkengeselschap Truncatellina arcyensis leeft.

De gelegenheid een excursie te maken kwam in de tijd, dat de heer Van Regteren Altena in Maart 1950 enige tijd in Parijs vertoefde. Wij reserveerden een weekend en vertrokken 's Zaterdagmiddags uit Parijs om de gehele Zondag aan verzamelen te kunnen besteden. Laat in de avond kwamen wij in Cravant sur Yvonne aan. Als er ooit nog eens een vormetel lid geostdrifteg genoeg is dezelfde tocht als wij te maken, laat hij zich dan vooral tijdig van onderdak voorzien. In Cravant namelijk gaan na zonsondergang de luiken potdicht, zodat er na bedtijd hoogstens nog wat lamplicht, maar in elk geval geen gastvrijheid meer te bespeuren valt. En een gendarmerie is er niet en dus evenmin een veilig arrestantenhok als laatste toevluchtsoord.

De omstreken van Cravant vormen een kalkrijk, zachtglooiend, vrij kaal en droog heuvelland, met akkerbouw en druiventeelt in de directe omgeving van het dorp en bossen op de hellingen van vele heuvels. Ruigten langs de wegen en onbebouwde gruishellingen van de hoogstens 100 meter boven het dalniveau gelegen heuveltoppen zijn geschikte verblijfplaatsen voor verscheidene molluskensoorten. Tussen deze heuvels slingert zich de Yonne, een van de bronrivieren van de Seine. Stroomafwaarts, dus ten Noordwesten van P Cravant, wordt zij door laag, vochtig moerasbos omzoomd.

Door een ongelukkige drukfout in de publicatie van Klemm verloren wij een groot deel van de kostbare dag. In het aangehaalde artikel staat namelijk als vindplaats aangegeven: "die trockenon Hùgel westlich des Ortes." Ten Westen van Cravant vonden wij evenwel niets anders dan wat lege huisjes van Helicella en Theba. Tegen de middag besloten wij dan ook terug te keren en de heu-

velds aan de rechter zijde van de Yonne te onderzoeken. Deze hadden ons direct al door hun ongecultiveerd aanzien meer aangetrokken. Zij bleken ook beter overeen te stemmen met de terreinbeschrijving van Klemm (l.v.): "mit kurzen Rasen, Prunus- und Rosea-Sträuchen bewachsen." In een later met Klemm hierover gevoerde briefwisseling heeft hij de vergissing toegegeven. Zijn excursiegebied heeft ten Oosten van Cravant gelegen en niet ten Westen.

Direct ten Noorden van Cravant, even buiten het dorp, hadden wij meteen succes. Truncatellina arcyensis werd daar door ons ontdekt op de met struiken begroeide helling langs de weg, levend onder stenen en tussen wortels van mossen en grassen. De associatie, waarin zij werd gevonden, bestond uit de volgende soorten: Abida secale, Pupilla bigranata, Lauria cylindracea, Clausilia parvula, Vitrea contracta, Gonyodiscus rotundatus, Pomatias elegans, alle in ruim aantal; voorts Oxychilus draparnaldi, Helicella gigaxii, Helicella ericetorum, Caecilioides acicula, en Cepaea hortensis in slechts waaig exemplaren of alleen lege huisjes. Verder kan tot dit gezelschap gerekend worden Arion hortensis, die in de directe nabijheid verzameld werd.

In de loop van de middag ontdekten wij hoger op de heuvels (circa 2 km benoorden Cravant) in nog droger en opener terrein overeenkomstige associaties, waarin bovendien Vertigo pygmaea, Ena obscura, Pyramidula rupestris en Punctum pygmaeum voorkwamen, doch Pomatias elegans ontbrak, terwijl Truncatellina er vertegenwoordigd was door Tr. cylindrica.

Hoewel wij achteraf niet met zekerheid hebben kunnen vaststellen, of beide Truncatellina-soorten in eenzelfde biotoop voorkwamen, waren wij in elk geval in de gelegenheid materiaal van de twee soorten, verzameld in dicht bijeen gelegen en oecologisch weinig verschillende terreinen, met elkaar te vergelijken. Truncatellina arcyensis is gemiddeld langer dan cylindrica en maakt een slankere indruk door haar minder bolle omgangen. De kleur van het huisje is voorts lichter bruin. Het belangrijkste kenmerk van Tr. arcyensis is de sculptuur, die niet, zoals bij cylindrica, uit een ribbeling bestaat, doch uit een fijne, onregelmatige streping, zodat de oppervlakte zelfs glad lijkt. Wij waren het er beiden over eens, dat wij hier met twee verschillende soorten te doen hadden.

Door haar sculptuur herinnert T. arcyensis aan twee Europese genusgenoten nl. ten eerste de alpiene T. monodon Held, die in Frankrijk nog niet is waargenomen; ten tweede de uit Zuid-Zweden bekende T. sundleri Odhner. Beide soorten bezitten een parietale tand, terwijl T. arcyensis tandloos is. Onmogelijk is het niet, dat T. arcyensis een Westelijke, tandloze vicariant van een dezer soorten zou zijn. Doch om hierover zekerheid te verkrijgen, zijn meer gegevens nodig dan de tot nu toe bekende.

De excursie leverde een lange lijst van soorten op. Het heeft echter geen zin hiervan een gedetailleerd verslag te geven. Soorten, die niet vermeld zijn in het artikel van Klemm, hebben wij niet ontdekt, behalve dan de naaktslakken, waarvan Klemm geen melding maakt. De heer Van Regteren Altena stelde hiervan de volgende soorten vast: Arion hortensis, A. intermedius, Limax maximus, Deroceras reticulatum, D. laeve.

Een probleem tenslotte, dat nog om een oplossing vraagt, zijn de populaties van Pupilla bigranata, waarin tandloze exemplaren voorkomen, die sprekend op bepaalde vormen van Pupilla muscorum lijken. Moet hier de al dan niet aanwezigheid van de palatale tand" (die ook zwak ontwikkeld voorkomt) als doorslaggevend kenmerk beschouwd worden? Het lijkt mij onwaarschijnlijk, doch zonder de begeleiding van typische bigranata's zou ik de tandloze exemplaren stellig voor P. muscorum gehouden hebben. Ik correspondeerde hierover met Klemm (een goed kenner van de Pupillidae), die in zijn boven vermelde publicatie P. bigranata en P. muscorum van dezelfde localiteiten vermeldt. Klemm deelde mij mede, dat dit vraagstuk hem onlangs weer veel heeft beziggehouden. Hij gelooft thans een oplossing gevonden te hebben, waarbij het palatale plooitje geen grote rol speelt. Klemm is geneigd aan te nemen, dat er even" goed bigranata's zonder plica palatalis, als muscorum's met dit plooitje voorkomen.

Parijs, Juli 1950